

EKONOMETRIE – 11. přednáška

Více rovnicové modely

- Více rovnicové modely:
  - modely s nezávislými rovnicemi
  - modely simultánní – soustava vzájemně závislých rovnic
- modely s nezávislými rovnicemi: každou z rovnic zkoumáme odděleně jako jednorovnicový model, aparátu z předchozích přednášek
- nyní: simultánního modelu, strukturní a redukovaný tvar, identifikace a odhad simultánního modelu metodou nepřímých nejmenších čtverců (MNNČ) a metodou dvoustupňových nejmenších čtverců (M2NČ).

Simultánní model

- vzájemné vazby mezi endogenními proměnnými
- alespoň jedna rovnice obsahuje více než jednu endogenní proměnnou
- celkový počet endogenních proměnných je roven počtu lineárně nezávislých simultánních rovnic
- nesplňuje podmínku nezávislosti všech vysvětlujících proměnných na náhodné složce
- MNČ neposkytuje nestranné ani konzistentní odhady
- používá se strukturní a redukovaný tvar modelu simultánních rovnic

Strukturní tvar

$$B y_t + \Gamma x_t = u_t, \quad t=1,2,\dots,n, \text{ kde}$$

Podmínky:

1. $E(u_t) = 0$
2. $E(u_t u_s) = 0$, $t \neq s$, $t, s = 1, 2, \dots, n$
3. $u_t \sim N(0, \Sigma)$,

Redukovaný tvar

- za podmínky regularity matice strukturních parametrů B
- je možno přejít ze strukturního tvaru k redukovanému tvaru

$$y_t = -B^{-1} \Gamma x_t + B^{-1} u_t, \quad ,$$

- po substituci

$$y_t = \Pi x_t + v_t \quad ,$$

kde

- Π (G, K) matice parametrů redukovaného tvaru, přímé multiplikátory,
- v_t ($G, 1$) vektor náhodných složek,

Podmínky:

1. $E(v_t) = 0$
2. $E(v_t v_s') = 0$, $t \neq s$, $t, s = 1, 2, \dots, n$
3. $v_t \sim N(0, \Omega)$,

kde Ω je (G, G) pozitivně definitní matice identicky normálně rozdělených náhodných složek.

- Parametry redukovaného tvaru jsou ve dvou maticích:

$$\Pi = - B^{-1} \Gamma$$

$$\Omega = B^{-1} \Sigma (B^{-1})'$$

- Protože redukovaný tvar obsahuje v roli vysvětlujících proměnných pouze predeterminované proměnné, které jsou nezávislé na náhodných složkách, konzistentní odhady lze získat MNČ

Identifikace

- redukovaný tvar lze konzistentně odhadnout MNČ
- otázka: lze získat odhady strukturních parametrů z odhadů parametrů redukovaného tvaru?
- v případě existence matice B^{-1} lze vždy z matic parametrů strukturního tvaru určit matice koeficientů redukovaného tvaru
- zda je však možné jednoznačně vyjádřit z parametrů redukovaného tvaru parametry strukturního tvaru, to závisí na jejich identifikaci
- Neomezený redukovaný tvar: $y_t = \Pi x_t + v_t$
- Omezený redukovaný tvar: $y_t = - B^{-1} \Gamma x_t + B^{-1} u_t$

Přesná identifikace – všechny parametry modelu lze jednoznačně určit z parametrů neomezeného redukovaného tvaru

Přeidentifikace – hodnoty parametrů lze určit víceznačně

Podidentifikace – nelze určit všechny koeficienty strukturního tvaru

Podmínky identifikace

Hodnostní podmínka (nutná a postačující)

- Hodnost matice vytvořené ze strukturních koeficientů endogenních i predeterminovaných proměnných, nevyskytujících se ve zkoumané rovnici, ale obsažených v ostatních rovnicích je rovna $G - 1$.

Řádová podmínka (nutná)

- $K - K_1 \geq G_1 - 1$,

kde

- G je počet endogenních proměnných v modelu,
- K je počet predeterminovaných proměnných v modelu,
- G_1 je počet endogenních proměnných ve zkoumané rovnici,
- K_1 je počet predeterminovaných proměnných ve zkoumané rovnici.

Odhad simultánního modelu

- Pro identifikované rovnice nelze použít MNČ, protože nejsou splněny všechny podmínky pro aplikaci. Proto se používají jiné metody.

Metody

1) Metoda nepřímých nejmenších čtverců (MNNČ)

- též metoda redukováného tvaru
- používá se pro přesně identifikované rovnice
- neomezený tvar odhadneme MNČ, odhady strukturních parametrů dopočítáme

2) Metoda dvoustupňových nejmenších čtverců (M2NČ)

- použitelná pro přesně identifikované i přeidentifikované rovnice
- jedná se o opakovanou aplikaci MNČ pro dva odhady:
  1. odhad neomezeného redukováného tvaru,
  2. odhad strukturních parametrů.

1) Nahrazení stochastických pozorování vysvětlujících endogenních proměnných odhadované rovnice jejich vyrovnanými nestochastickými hodnotami, které tudíž nejsou zkorelovány s náhodnou složkou – splněna podmínka pro aplikaci MNČ.

2) Konzistentní odhady strukturních parametrů rovnice se provedou pomocí MNČ.

- tvar i -té identifikované strukturní rovnice G endogenních a K predeterminovaných proměnných: $y_i = Y_i \beta_i + X_i \gamma_i + u_i$,

kde

- y_i $n \times 1$ vektor stochastických pozorování vysvětlované proměnné,
  - Y_i $n \times (G_i - 1)$ matice stochastických pozorování $G_i - 1$ vysvětlujících endogenních proměnných v rovnici,
  - X_i $n \times K_i$ matice fixních pozorování K_i predeterminovaných vysvětlujících proměnných v i -té rovnici,
  - u_i vektor náhodných složek β_i $(G_i - 1) \times 1$ vektor strukturních parametrů,
  - γ_i $K_i \times 1$ vektor strukturních parametrů predeterminovaných proměnných
- Rovnici můžeme vyjádřit: $y_i = Z_i \delta_i + u_i$, kde $Z_i = (Y_i, X_i)$, $\delta_i = (\beta_i, \gamma_i)$

1) redukováný tvar

$$Y_i = X \Pi_i + V_i$$

X $n \times K$ matice pozorování všech K predeterminovaných proměnných,

Π_i $K \times (G_i - 1)$ matice parametrů neomezeného redukováného tvaru,

V_i $n \times (G_i - 1)$ matice náhodných složek neomezeného redukováného tvaru,

Potom konzistentní odhad získaný MNČ

$$\hat{Y}_i = X \hat{\Pi}_i, \hat{\Pi}_i = (X'X)^{-1} X'Y_i, Y_i = \hat{Y}_i + \hat{V}_i$$

2) Substitucí $\hat{Y}_i$ za Y_i do výchozího tvaru

$$y_i = (\hat{Y}_i + V_i) \beta_i + X_i \gamma_i + u_i = \hat{Y}_i \beta_i + X_i \gamma_i + u_i^*$$

kde $u_i^* = u_i + \hat{V}_i \beta_i$

$$y_i = \hat{Z}_i \delta_i + u_i^* \quad , \hat{Z}_i = [\hat{Y}_i, Y_i]$$

Všechny vysvětlující proměnné jsou nezávislé na náhodné složce , proto použijeme MNČ.

$$d_i = \begin{bmatrix} b_i \\ c_i \end{bmatrix} = (\hat{Z}_i' \hat{Z}_i)^{-1} \hat{Z}_i' y_i$$

Odhadovaná funkce MZNČ poskytuje konzistentní odhady strukturních parametrů a asymptoticky vydatné.